

Llengua i Ús

Revista Tècnica de Política Lingüística

54

1r
SEMESTRE
2014

ISSN: 2013-052X

Experiències

2.3

Voluntariat per la llengua: una història que va començar fa deu anys

Voluntariat per la llengua: una història que comencà hè deu anys

Voluntariado por la lengua: una historia que empezó hace diez años

Language Volunteering: A History that Began Ten Years Ago

Anna Gallego i Viqui Sanz. *Consorti per a la Normalització Lingüística*
Montserrat Nadal i Sílvia Sanz. *Direcció General de Política Lingüística*

El català *Llengua*
per a tothom

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Voluntariat per la llengua: una història que va començar fa deu anys

Voluntariat per la llengua, voluntariat, VxL, voluntari, voluntària, voluntaris, aprenent, aprenenta, aprenents, parelles lingüístiques

El programa Voluntariat per la llengua s'ha convertit al llarg dels anys en una eina de cohesió social que, més enllà de formar parelles lingüístiques perquè conversin en català una hora a la setmana, ofereix als participants la possibilitat de conèixer tant el territori com la cultura o la societat del país on viuen.

Voluntariado por la lengua: una historia que empezó hace diez años

El programa Voluntariado por la lengua se ha convertido a lo largo de los años en una herramienta de cohesión social que, más allá de formar parejas lingüísticas para que conversen en catalán una hora a la semana, ofrece a los participantes la posibilidad de conocer tanto el territorio como la cultura o la sociedad del país donde viven.

Voluntariado por la lengua, voluntariado, VxL, voluntarios, aprendizaje, parejas lingüísticas

Volentariat pera lengua: ua istòria que comencèc hè dus ans

Voluntariat pera lengua, volentariat, VxL, volentaris, aprenedissatge, parelhes lingüístiques

Eth programa Volentariat pera lengua s'a convertit ath long des ans en ua airina de coesion sociau que, mèc enlà de formar parelhes lingüístiques tà que convèrsen en catalan ua ora ara setmana, aufrís as participants era possibilitat de conéisher autath eth territòri coma era cultura o era societat deth país a on viuen.

Language Volunteering: A History that Began Ten Years Ago

Over the last ten years, the Language Volunteer Programme has become a tool for social cohesion that, besides forming "language pairs" to talk to each other in Catalan for an hour a week, also provides participants with the chance to discover more about the geography, culture and society of the country they live in.

Language volunteers, volunteering, VxL, volunteers, learning, language pairs

Fa deu anys, la Direcció General de Política Lingüística (DGPL) va crear el programa Voluntariat per la llengua (VxL) a partir d'un seguit d'experiències d'èxit que tenien com a objectiu fomentar l'ús oral de la llengua catalana.

Les primeres pràctiques de voluntariat lingüístic, les trobem a les universitats catalanes, amb l'objectiu d'acollir els estudiants estrangers que provenien, sobretot, dels programes Erasmus o Sèneca, i facilitar-los la comprensió de les classes en català. Aquest voluntariat es va iniciar, concretament, l'any 1996 a la Universitat Autònoma de Barcelona, i es va estendre a altres universitats catalanes.

L'any 2002, el Centre de Normalització Lingüística de Cornellà de Llobregat impulsava el programa «Hores de conversa: parlem una estona», com a suport als alumnes dels cursos de català.

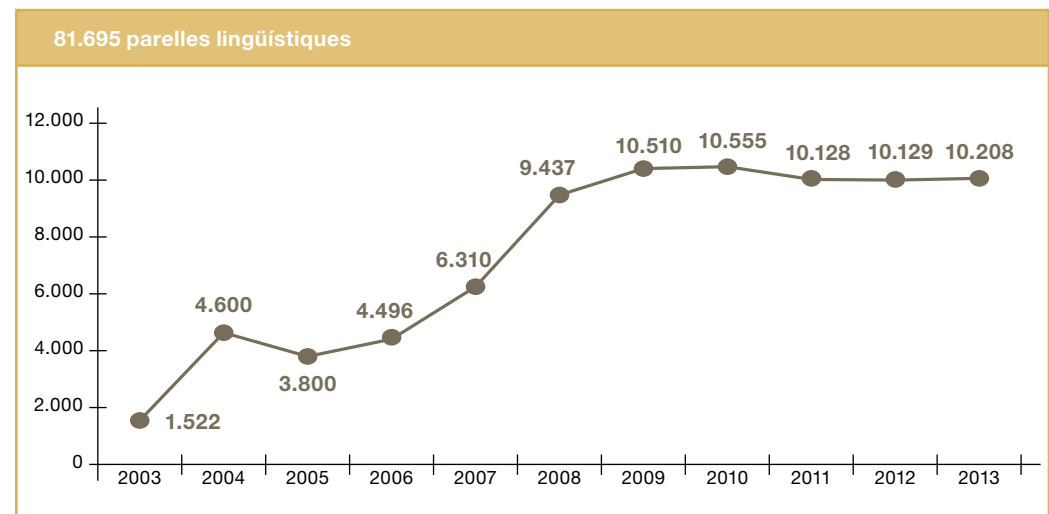
L'any 2003, la DGPL del Departament de Cultura recull aquestes i altres experiències i, amb el nom de «Voluntaris per la llengua» (que més endavant es va convertir en Voluntariat per la llengua), les impulsa amb la implicació inicial dels departaments de Presidència i de Benestar i Família i del Consorci per a la Normalització Lingüística (CPNL). El programa va néixer amb la voluntat de facilitar un espai de comunicació en què una persona que té coneixements bàsics de català i vol adquirir fluïdesa (aprenent) pugui practicar-lo amb una altra persona que el parla habitualment (voluntari). La parella lingüística es troba per practicar català durant un mínim de 10 hores (1 hora setmanal).

L'any 2005, el programa Voluntariat per la llengua va rebre el reconeixement de la Comissió Europea com una de les 50 millors experiències pedagògiques de reforç per a l'aprenentatge d'una llengua que s'estaven portant a terme a la Unió Europea.

Arribats en aquest punt, el programa ja s'havia consolidat com una eina de participació, de cohesió social i d'integració. Per aquest motiu, l'any 2007, el Govern de la Generalitat decideix donar un nou impuls al programa, que ha anat creixent i consolidant-se. A partir d'aquest moment, la DGPL continua dirigint el programa, que territorialment es gestiona per mitjà dels 22 centres de normalització lingüística del CPNL, que incorporen 22 dinamitzadors del VxL. També, l'any 2007, es crea una nova aplicació informàtica, www.vxl.cat, que facilita la gestió unificada dels inscrits i les parelles lingüístiques, i que permet explotar les dades per tal d'obtenir informació sobre el perfil dels voluntaris i dels aprenents. A través d'aquest servei, els ciutadans es poden inscriure al programa Voluntariat per la llengua.

Així doncs, any rere any, les parelles lingüístiques han anat augmentant. El primer any de vida del programa, l'any 2003, es van constituir 1.522 parelles lingüístiques, i l'any 2013 se'n van fer 10.208. Durant els darrers cinc anys, de 2009 a 2013, s'ha estabilitzat el nombre de parelles en unes 10.000 cada any. En total, al llarg d'aquests deu anys d'història, s'han format més de 81.000 parelles lingüístiques a més de 180 municipis de tot Catalunya, i el programa continua actiu.

Gràfic 1: Evolució del nombre de parelles lingüístiques 2003-2013.

Els participants en el VxL

El perfil dels participants en el VxL (**aprenents** amb coneixements bàsics de català oral que volen parlar-lo amb més seguretat i fluïdesa i **voluntaris** que el parlen habitualment) no ha canviat substancialment al llarg d'aquests deu anys:

- Destaca l'alta participació de les dones, tant en el grup de voluntaris com en el d'aprenents.
- Predomina el nombre d'aprenents d'Amèrica del Sud, tot i que actualment hi ha participants de 77 nacionalitats diferents i de totes les comunitats autònomes de l'Estat. El grup dels voluntaris és majoritàriament de Catalunya.
- L'edat dels aprenents se situa entre 30 i 40 anys, i la dels voluntaris, entre 50 i 65.

Cal destacar que, des de 2007 fins a 2013, hi ha hagut més de 300 persones aprenentes que han passat a fer de voluntàries.

El VxL a diferents àmbits

El Voluntariat per la llengua ha estat sempre un programa obert i receptiu a noves possibilitats que la fórmula de les parelles lingüístiques pot oferir a diferents sectors de la societat.

L'any 2009, el VxL es va començar a estendre a diversos àmbits, adaptant-se a la realitat de cada sector:

- VxL a l'**empresa**. En l'àmbit de l'empresa el programa reforça el treball en equip i facilita, en el mateix entorn laboral, un espai de pràctica de la llengua oral, molt útil sobretot per al personal que fa atenció al pú-

blic. Dins d'aquest sector destaquen les experiències que s'han fet en l'**àmbit de la sanitat**, en diversos centres hospitalaris.

- VxL a la **justícia**. En aquest àmbit, destaquen les experiències en els centres penitenciaris, on el programa, a més de facilitar la pràctica oral de la llengua als interns, és un element que afavoreix la reinserció i la integració socials, a través dels vincles que estableixen els aprenents interns amb el món exterior (voluntaris). El programa també té molt bona acollida en els **centres educatius de Justícia Juvenil**, entre els joves interns majors d'edat.
- VxL a l'**esport**. En el marc de la campanya «Mou-te en català!», impulsada des de l'any 2011 per la Direcció General de Política Lingüística del Departament de Cultura, amb la col·laboració de la Unió de Federacions Esportives de Catalunya (UFEC), es promou el programa en entitats i en centres esportius, tant entre els professionals com entre els usuaris.
- VxL a l'**àmbit educatiu**. Tot i que els destinataris del programa VxL són persones majors de 18 anys, en l'àmbit educatiu s'ha aplicat el model de parelles lingüístiques entre els alumnes dels centres d'educació primària i secundària. En aquest cas, tutoritzades directament pel professorat dels centres. Els dinamitzadors del VxL ofereixen informació, orientació i material de suport a les escoles i instituts per tal que el professorat pugui aplicar el model de parelles lingüístiques, fent les parelles i el seguiment corresponent.
- VxL a la **universitat**. Des de l'any 2010, es col·labora també amb la Fundació Servei Solidari en l'impuls del projecte Rossinyol, que afavoreix la inclusió social, cultural i lingüística d'alumnes d'origen estranger (mentorats) d'escoles i instituts de secundària. Aquest projecte compta amb la participació voluntària d'estu-

dients universitaris (mentors). Des del programa VxL es promou la participació dels mentors i els mentorats en les activitats que s'organitzen per als participants en el programa, es difon el projecte i s'assessora els mentors en matèria lingüística.

- **VxL a l'àmbit de la diversitat funcional.** L'any 2013, es va començar a impulsar el programa en entitats i organitzacions que atenen persones amb discapacitat intel·lectual o algun tipus de malaltia mental per fomentar la integració social d'aquestes persones a través de la pràctica de la llengua catalana.

Taula 1: Dades de l'extensió sectorial 2013.

	Extensió sectorial	Parelles lingüístiques
31	Entitats	441
4	Empreses	14
6	Centres penitenciaris	116
3	Centres hospitalaris	27
27	Centres d'Educació Infantil i Primària (CEIP) i Instituts d'Educació Secundària (IES)	309
4	Clubs esportius	28
Total parelles lingüístiques		935

Les entitats i els establiments VxL

El programa ha comptat, des dels seus inicis, amb la col·laboració i el suport de moltes entitats i establiments d'arreu del territori que hi participen de diverses maneres: gestionant el VxL directament, aportant al programa persones voluntàries i aprenentes, o obrint les seves activitats als participants en el VxL. El 2013, el nombre d'entitats col·laboradores ha estat de 798. La tipologia

d'entitats que col·laboren amb el programa és molt àmplia: associacions culturals, artístiques, cíviques i socials, esportives, de salut, veïnals, d'ensenyament, de formació i recerca, etc.

Al llarg d'aquests anys, nombroses **entitats** han gestionat directament el programa, amb el suport de la Direcció General de Política Lingüística del Departament de Cultura. És el cas d'Atzavara-Arrels; la Coordinadora de Lesbianes, Gais, Transsexuals i Bisexuals; Òmnium Cultural; la fundació privada Vincle; el Secretariat d'Entitats de Sants, Hostafrancs i la Bordeta; Comissions Obreres (CCOO) de Catalunya; la Unió General de Treballadors (UGT) de Catalunya; Xarx@ntoni; la Fundació Servei Solidari; la Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat; l'Associació Àgora; Fedelatina; i la Unió Sindical Obrera de Catalunya (USOC), entre d'altres.

Altres entitats formen parelles lingüístiques entre els seus associats. És el cas de moltes associacions de pares i mares (que formen parelles entre pares i mares d'una mateixa escola), els centres de formació d'adults (entre l'alumnat d'aquestes escoles de formació d'adults) o centres de formació diversos (com ara escoles de música, entre el professorat).

El programa compta, també, amb una xarxa de més de 3.000 **establiments col·laboradors** arreu de Catalunya (sabateries, botigues de roba, bugaderies, joieries, forns i pastisseries, cinemes, bars i restaurants, òptiques, perruqueries, etc.), que s'identifiquen amb un adhesiu a la porta de l'establiment.

Aquests establiments es comprometen a vetllar per l'ús del català en l'atenció al públic i faciliten que les persones que participen en el programa puguin practicar-lo. D'aquesta manera es garanteix que les persones que hi fan l'atenció al públic no canvien de llengua innecessàriament.

Imatge 1: Adhesiu de l'establiment col·laborador VxL.

Aquesta col·laboració al llarg dels anys ha estat molt positiva. Els establiments, gràcies a les activitats organitzades conjuntament amb els CNL, se senten participants del VxL d'una manera molt activa. En aquest sentit, s'han dut a terme activitats com ara jocs lingüístics o gimcanes, amb gran èxit de participació.

D'altra banda, la funció dels establiments col·laboradors com a complement per poder practicar l'ús de la llengua catalana en una situació real i quotidiana és molt valuosa.

Les activitats complementàries del VxL

Des dels inicis del programa, les parelles lingüístiques, a més de fer les 10 hores de conversa, tenen la possibilitat de participar en activitats complementàries, amb l'objectiu de fomentar la participació i la cohesió social

(excursions, visites guiades, tallers de cultura popular, activitats relacionades amb la cuina, el teatre, el cinema o la música, taules rodones, etc.).

Aquestes activitats s'han convertit, al llarg del temps, en un element que enriqueix i reforça el programa i que permet que tant voluntaris com aprenents coneguin la realitat social i cultural del territori, al mateix temps que amplien el seu cercle social.

Totes aquestes activitats es poden tirar endavant gràcies al treball en xarxa que els dinamitzadors del programa fan amb les entitats i els establiments col·laboradors de tot el territori.

La implicació dels voluntaris i aprenents en aquestes activitats és molt alta, i actualment hi ha molts voluntaris, i cada vegada més aprenents, que proposen i condueixen activitats lúdiques i culturals de tota mena.

També cal destacar la implicació en el programa de moltes persones relacionades amb el món de la cultura o els mitjans de comunicació, que han participat d'una manera o altra en les activitats organitzades en el marc del VxL. És el cas de Toni Albà, Txé Arana, Antoni Bassas, Xavier Bosch, Najat El Hachmi, Cesc Freixas, Patricia Gabancho, Xavier Grasset, Sergi López, Sergi Mas, Tomàs Molina, Espartac Peran, Rosa Regàs, Màrius Serra i Mathew Tree, entre d'altres.

En total, han estat més de 125 persones de diferents àmbits professionals (poetes, escriptors, periodistes, directors de diaris, presentadors de televisió, meteoròlegs, cineastes, esportistes, lingüistes, pedagogs, historiadors, filòlegs, psicòlegs, economistes, biòlegs, dibuixants, pintors, cuiners, cantautors, músics, directors de teatre, guionistes, actors, etc.) que han compartit els seus coneixements i experiències amb els participants en el VxL al llarg d'aquests anys.

Imatges 2-7: Una mostra de les activitats complementàries.

El nombre d'activitats complementàries per als participants en el VxL ha augmentat notablement en els dos últims anys. L'any 2013 es van organitzar 1.406 activitats, en les quals van participar 60.605 persones.

El carnet VxL

Des de l'any 2010, els participants en el programa disposen d'un carnet de Voluntariat per la llengua que els identifica com a col·lectiu i els permet gaudir d'avantatges en establiments i equipaments culturals de tot Catalunya (descomptes en espectacles de teatre, música o dansa, en projeccions de pel·lícules en català, en la compra de llibres, en les visites a museus o equipaments culturals, en estades en albergs, etc.). L'any 2013 es va fer un disseny nou del carnet.

Imatge 8: El carnet del Voluntariat per la llengua.

Materials de suport per al VxL

Durant aquests deu anys s'han elaborat diversos materials informatius del programa i també materials de suport per a les parelles lingüístiques.

Imatges 9-14: Materials didàctics de suport del programa.

Celebració dels 10 anys del VxL

L'any 2013 es van celebrar els 10 anys del VxL amb un acte central a Barcelona, a la Fàbrica Moritz, organitzat per la Direcció General de Política Lingüística, amb la col·laboració del CPNL, i diversos actes arreu de Cata-

lunya impulsats pels centres de normalització lingüística, a 29 poblacions catalanes.

Al voltant de 400 persones d'arreu de Catalunya van assistir a l'acte central, que es va fer el dia 21 de novembre a la Fàbrica Moritz de Barcelona. La celebració va ser amenitzada per la banda musical Always Drinking Marching Band i conduïda per Toni Puntí. L'acte va comptar amb el testimoniatge de diverses parelles lingüístiques, una actuació del grup De Mortimers, la presentació del nou portal vxl.cat, i un audiovisual i l'exposició «10 Anys de VxL: un Tast!» que recullen imatges de la història del programa. El conseller de Cultura, Ferran Mascarell, va tancar la commemoració.

Entre les 400 persones d'arreu de Catalunya que van assistir a l'acte, hi havia parelles lingüístiques dels 22 centres de normalització lingüística del CPNL i d'altres procedents d'entitats de tot el territori, dinamitzadors del programa, regidors i membres dels consells de centre i persones vinculades a les entitats i establiments que hi col·laboren. També hi va ser present la directora de l'Oficina de Bilingüisme i Llengües Estrangeres de la Província Autònoma de Bolzano – Alto Adige (Itàlia), que impulsa un programa de voluntariat lingüístic a Bolzano.

Imatge 15: Logotip commemoratiu dels 10 anys.

Imatge 16: Festa commemorativa dels 10 anys.

Amb motiu dels 10 anys del programa, s'ha creat un nou portal de Voluntariat per la llengua que pretén esdevenir el lloc de referència del programa. A més, s'ha activat una pàgina de Facebook i s'ha obert un compte Twitter del VxL que, juntament, amb el blog i el canal YouTube, constitueixen la presència del programa a Internet i a les xarxes socials.

En el marc de l'aniversari del programa, el Canal 33 va tornar a emetre el programa *10 cites*, una sèrie televisiva de 13 capítols que mostra històries de convivència entre parelles lingüístiques que formen part del programa Voluntariat per la llengua. La sèrie, coproduïda per Televisió de Catalunya i la Direcció General de Política Lingüística, es va emetre per primera vegada l'any 2008 a TV3. L'any 2009 es va reemetre al Canal 33, i l'any 2011, a 45 televisions locals catalanes.

L'exposició «10 Anys de VxL: un Tast!», que es va inaugurar el dia 21 de novembre de 2013, en el marc de l'acte commemoratiu dels 10 anys del VxL, s'ha convertit en una exposició itinerant i ja té programades diverses ubicacions arreu de Catalunya el 2014 i 2015. L'exposició recull en sis plafons imatges que il·lustren l'evolució i l'extensió del programa.

A TOT ARREU
VOLUNTARIAT PER LA LLENGUA

A L'EMPRESA A L'ESPORT

A LA SANITAT A LA JUSTIÇA

A LES UNIVERSITATS I ALS INSTITUTS

22 CENTRES DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA
VXL A 182 POBLACIONS DE TOT CATALUNYA

MÉS DE 700 HORA DE
2.000 ESPALMERS COL·LABORADORS

60.000 PARELLES LINGÜÍSTIQUES EN 10 ANYS

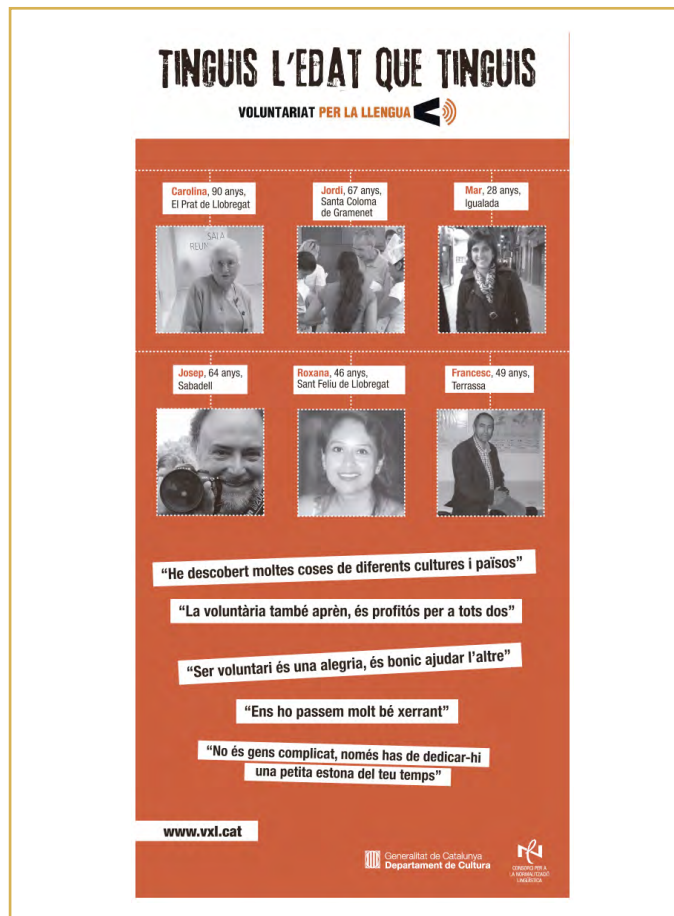
ANY	2002	2003	2004	2009	2013
	"Hores de conversa: parlem una estona". Primera experiència al CNL de Cornellà.	Inici del programa Voluntariat per la llengua.	2008 VxL creix.	2012 S'estan sectorialment.	Des de l'aniversari de VxL.

www.vxl.cat

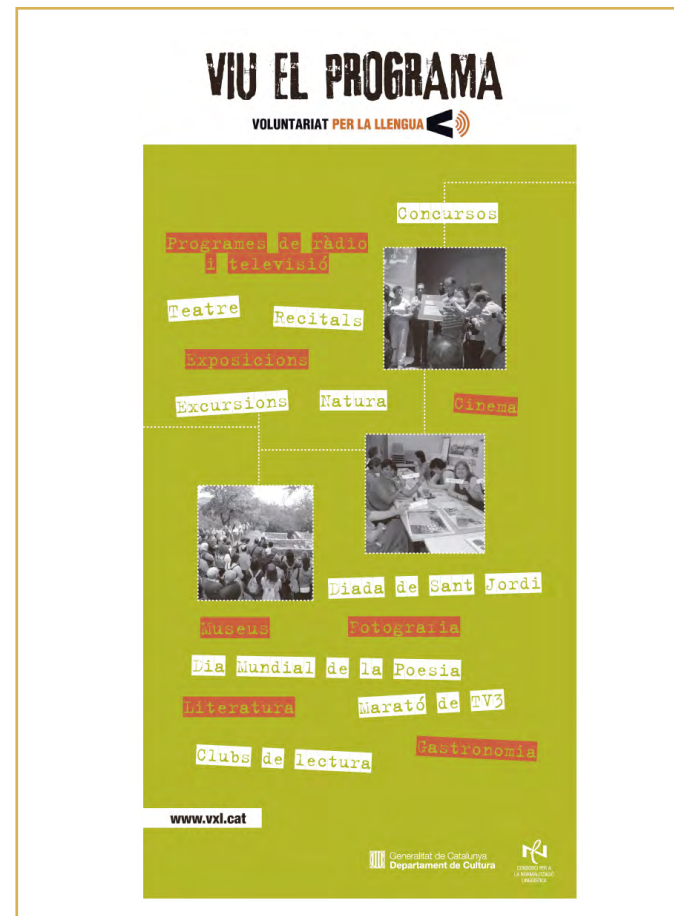
Generalitat de Catalunya Departament de Cultura

CRONOLOGIA DE LA LINGÜÍSTICA

Imatge 17: Exposició «10 Anys de VxL: un Tast!».

Imatge 18: Exposició «10 Anys de VxL: un Tast!».

Imatge 19: Exposició «10 Anys de VxL: un Tast!».

Voluntariat per la llengua, un referent

L'èxit del programa Voluntariat per la llengua ha fet que altres territoris l'hagin adoptat com a model de voluntariat lingüístic. El programa ha estat un referent fora de Catalunya, tant per fomentar l'ús del català al País Valencià, a les Illes Balears, a Andorra i a Perpinyà, com per fomentar l'ús d'altres llengües com ara la llengua occitana d'Aran a la Vall d'Aran, l'italià i l'alemany a Bolzano (Itàlia), i el flamenc a Flandes (Bèlgica). La Direcció General de Política Lingüística ha assessorat i donat suport en el procés

d'inici en la implantació d'aquests programes i, fins i tot, ha cedit l'aplicació informàtica del programa per a la gestió de les parelles lingüístiques i l'explotació de dades a la federació Escola Valenciana i a la província de Bolzano.

El programa Voluntariat per la llengua ha adoptat noms diferents a cada territori: Voluntariat pel valencià (País Valencià); Amb tu, en català (Illes Balears); Voluntaris per la llengua (Andorra); Voluntariat per aranès (Vall d'Aran); Samen Inburgeren (Flandes) i Voluntariat per les llengües (Bolzano).

Un programa plenament vigent

El programa Voluntariat per la llengua, en definitiva, s'ha convertit al llarg d'aquests anys en una eina de cohesió social que, més enllà de formar parelles lingüístiques perquè conversin en català una hora a la setmana, ofereix als participants la possibilitat de conèixer tant el territori com la cultura o la societat del país on viuen.

Cada cop més, les activitats complementàries han anat prenent protagonisme. En aquest sentit, és fonamental la col·laboració de les entitats, els establiments i els mateixos voluntaris i aprenents.

L'extensió del programa a diversos àmbits també ha estat un pas important en l'evolució del programa. A banda de l'objectiu principal del VxL, que és el foment de l'ús del català, també s'hi afegixen altres valors, com en el cas dels centres penitenciaris, on la tasca dels voluntaris contribueix a la reinserció social i la integració dels aprenents interns.

Una de les dades més importants que demostra que el programa ha complert el seu objectiu és que, després de deu anys d'existència, cada cop hi ha més aprenents de procedències geogràfiques diverses que passen a fer de voluntaris. Es tracta, per tant, d'un programa que, després de deu anys, continua sent plenament vigent.